

KELTI

Kelti je naziv za katerokoli ljudstvo oziroma etnično skupino, ki govori keltski jezik.

Tisto, kar danes vemo o Keltih, izhaja v glavnem iz zapiskov Julija Cezarja, ki jih je premagal. Seveda obstajajo na to temo tudi drugi avtorji, a vsi izhajajo iz osnovnih podatkov J. Cezarja. Kelti so tudi po porazu z rimljani ohranili nekaj pisnih virov, ki pa so bili uničeni v vojni z Irci.

Keltski narodi danes živijo na skrajnem zahodu Evrope: na Irskem, Škotskem, v Walesu, Cornwallu, na otoku Man in polotoku Bretanja v Franciji.

Okoli leta 400 pr. n. št. so se keltska plemena začela z matičnega ozemlja seliti proti zahodu (Francija, Britansko otočje, Iberski polotok), proti jugu na Apeninski polotok in v Podonavje ter na Balkan in celo v Malo Azijo. Slovenijo in zahodni del Hrvaške so po letu 300 pr. n. št. zasedli keltski Tavrski.

ŠKOTSKA IN KELTI

Ko so prišli Kelti in za njimi vsi drugi

Znana zgodovina pa se začne približno leta 500 pred našim štetjem, ko so se na Škotskem naselili Kelti. Ustanovili so kraljestvo Kaledonija. Težave so se začele pet stoletij kasneje, ko so s Cezarjem na Britanijo prispeli Rimljani in poskušali pokoriti Pikte (pobarvane), kot so poimenovali (pred)keltsko pleme, ki je takrat živelo na Škotskem. Po desetletjih vojskovanja so Rimljani tik pod mejo s Škotsko zgradili preko sto kilometrov dolgo obrambno črto, imenovano Hadrijanov zid, katerega razvaline lahko občudujemo še danes.

Škotska vas

Po njihovem odhodu na začetku 5. stoletja se je z Irskega priselilo še eno keltsko pleme po imenu Škoti in deželi dalo današnje ime. A z Normani, ki so Anglijo osvojili po 11. stoletju, ni bilo dobro češenj zobati. Oblast nad Škotsko so imeli za sredstvo za zedinjenje otoka. Začela so se stoletja vojskovanja, v katerih sta se obe deželi spremenili v deželi gradov in

utrjenih srednjeveških mest. Posledice teh vojn se kažejo še dandanes. Južno višavje in severna angleška pokrajina Northumberland sta še danes redko poseljena, saj so se prek teh pokrajin neprestano gibale vojske in tolpe razbojnikov.

PRI NAS

Halštatska skupina

Dolenjsko je vse do keltske zasedbe obvladovala dolenjska halštatska skupina, s prebivalci, ki so sodili k Ilirom sorodnim ljudstvom. Živel so v utrjenih naseljih - gradiščih, v razredno razslojeni družbi, katere ekonomski temelji so bili taljenje in predelava železa, steklarstvo, predvsem pa kmetijstvo in živinoreja. Vodilni sloj imenujemo knežji, njegov obstoj pa predvsem nakazujejo bogati, prestižni predmeti, ki so bili priloženi v grobove. Grobni ritual halštatskih prebivalcev Dolenjske je obsegal nasutje večjih zemljenih gomil, v katere so bili po večini v krogu vkopani skeletni grobovi, s pridatki, ki so izdajali družbeni položaj pokojnikov.

Po letu 300 pr. n. št. pa se položaj na Dolenjskem temeljito spremeni. Vojaško močnejši keltski bojevniki, oboroženi s sulico, ščitom in dolgim, dvoreznim železnim mečem, so podjarmili staroselsko prebivalstvo ...

Obdobje Kelto

Pa vendar kaže, da je večina prebivalstva ostala ista - Ilirom sorodni staroselci, zamenjal pa se je zgornji, vodilni sloj, ki je s seboj prinesel nove navade, duhovne predstave in nove predmete. Kelti so prvi pri nas uvedli denarno gospodarstvo - pojavili so se veliki in mali srebrniki.

Novost se je uveljavila tudi v duhovnem svetu v novih predstavah, v novih božanstvih in predvsem v novem načinu pokopavanja. Pokojnike so Kelti sežigali na grmadi, skupaj z obredno poškodovanimi predmeti, ki so jih spremljali v onostranstvo. Grobne jame, ki so v tlorisu lahko okrogle, ovalne ali pravokotne, so vkopali v ravno zemljišče, v nasprotju s halštatsko gomilno tradicijo. Ostanke prežganih kosti so bili pogosto streseni le na dno jame, včasih pa zbrani v lončeni posodi. Tako se doslej brez izrazitega pravila lončeno posodje v grobovih pojavlja kot žara z ostanke pokojnika ali pa kot shrambena posoda za popotnico umrlemu. Kelti so tudi v izdelovanju lončenine uvedli bistveno novost - izdelava posod na vrtečem se lončarskem vretenu, ki je omogočalo simetričnost posod s tankimi stenami.

Kelti so prebivali v večjih, utrjenih ravninskih naseljih, vendar so pri nas, kot kažejo raziskave, uporabili že obstoječa na vzpetinah postavljena gradišča ...

ZANIMIVOSTI-NAJDIŠČA v NM

Štiri najdišča

Na območju Novega mesta so kar štiri arheološka najdišča iz obravnavanega obdobja. To so tri grobišča (Kapiteljska njiva, Kandija in Beletov vrt) ter naselbinski ostanke, ki so bili odkriti ob kapiteljski cerkvi sv. Nikolaja v osrednjem delu mesta. Posamezne, redke, naključne najdbe iz tega obdobja poznamo še iz starejšeželeznodobnega gradišča na Marofu, še petem potencialnem najdišču mlajše železne dobe v Novem mestu.

Največje in najpomembnejše najdišče v Novem mestu je gotovo grobišče **Kapiteljska njiva**, ki se s svojimi 700 doslej raziskanimi grobovi 3. in 2. st. pr. n. št. uvršča med največja tovrstna grobišča v Evropi. Ker grobišče še ni v celoti raziskano, se arheološke raziskave nadaljujejo in to število grobov gotovo ni končno.

Med pridatki v žganih grobovih prevladujejo lončeni predmeti - posode in vretenca. Posodje je v nasprotju s tedanjo navado izdelano po večini prostoročno; značilnih na lončarskem vretenu izdelanih posod je malo in le tri so okrašene z značilnim žigosanim okrasom ...

Izjemne najdbe

Doslej je veljalo prepričanje, da je bilo Novo mesto v halštatskem obdobju eno najpomembnejših središč starejšezveznodobne Evrope, mlajši železni dobi, s prihodom ljudstev - Kelto, pa naj bi izgubilo svoj pomen in živetarilo kot ruralna naselbina na bregovih Krke.

Arheološke raziskave zadnjih let pa so to prepričanje v celoti ovrgle, saj je število in povednost doslej najdenih predmetov prekoračilo vsa pričakovanja.

NJIHOVI BOGOVI

Kelti so goreče častili vodna božanstva in mnoge boginje – varuhinje materinstva, vojskovanja in trgovine. Tudi za varuhinjo poplavnih voda LJ Barja so priznavali ženski lik.

Pri Keltih desno prinaša srečo, je ugodno, za levo velja obratno. Zato pride rokovanje z desno (sam tle so še druge kulture pomembne, oni so sam ena izmed mnogih).

Rimljani praznovali 25. decembra okoli zimskega solsticija. Ta datum so upoštevali tudi Kelti, Germani, Slovani in druga indoevropska ljudstva, ki so menila, da so se takrat rodili njihovi pomembni bogovi.

Kelti so imeli svoje mage - druide in pri uporabi simbolov in ostali tradicionalni magiji so le oni vedeli, za kaj gre.

STONEHANGE

V Stonehengu tradicionalno gojijo praznike keltskih ritualov, ki pa so zanesljivo zelo zelo daleč od originalne izvedbe in pomena. Konec koncev sploh ni jasna niti vloga Stonehenga - do pred kratkim je veljalo prepričanje, da gre za tempelj Sonca, sedaj pa mnogi najresneje razmišljajo o tem, da gre za tempelj Lune. Prav tako je malo verjetno, da so Stonehenge zgradili Kelti, čeprav nekateri viri trdijo drugače.